

การใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในประเทศไทย

3.1 วิวัฒนาการของเสรีภาพในการชุมนุมในประเทศไทย

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทย หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งได้บัญญัติรับรองถึงวิธีการในระบอบประชาธิปไตย แต่ไม่มีบทบัญญัติในการให้เสรีภาพแก่ประชาชนแม้แต่มาตราเดียว จึงสะท้อนให้เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ไม่ได้ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบการปกครองเปลี่ยนฐานอำนาจจากระบบกษัตริย์ลงสู่อำนาจของข้าราชการเท่านั้น ไม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจว่าระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงเป็นอย่างไร ต่อมา ได้มีบทบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 มาตรา 14 ว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ” ซึ่งประชาชนชาวไทยที่มีความเข้าใจในเรื่องสิทธิเสรีภาพดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจะจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ได้รับการศึกษา หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การชุมนุมรวมกลุ่มของประชาชนทั่วไปก็ไม่มีการแสดงออก จึงไม่ต่างจากระบบการปกครองเดิมที่ประชาชนต้องเคารพเชื่อฟังเจ้านาย ขุนนาง ข้าราชการ ในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2483 มีผู้นำที่สามารถเคลื่อนไหวสร้างความสนับสนุนในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง และนำประธานนักเรียนนักศึกษาจำนวนมากออกมาเคลื่อนไหวเดินขบวนครั้งแรกในการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสด้วยการปลุกเร้าลัทธิชาตินิยมมีประชาชนเข้าร่วมเรียกร้องสนับสนุนในการชุมนุมรวมตัวกันแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาล ทำให้รัฐบาลไทยในขณะนั้นตกลงทำสงครามกับฝรั่งเศสเพื่อชิงดินแดนในปกครองฝรั่งเศสคืนแก่ไทยได้สำเร็จ⁶¹

⁶¹ สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ, 60 ปีประชาธิปไตยไทย, (กรุงเทพฯ : บริษัท ครีเอทีฟพับลิชชิง จำกัด, 2536), น. 26-27.

ในปี พ.ศ. 2489 สมัยรัฐบาลพลเรือนปรีดี พนมยงค์ และ พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้มีการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก และก็ยังมีบทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย ในระยะนี้มีการชุมนุมไฮด์ปาร์คโดยประชาชนและมีการเดินขบวนที่สนามหลวงขึ้นเป็นครั้งแรก มีการสนับสนุนการก่อตั้งสหบาลกรรมกรกลางซึ่งเรียกว่า “สหอาชีพกรรมกรแห่งประเทศไทย” ซึ่งมีเป้าหมายที่จะประสานการเคลื่อนไหวเรียกร้อง เพื่อสิทธิเสรีภาพของชนชั้นกรรมกร แต่สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเหล่านี้ได้ถูกจำกัดโดยการก่อรัฐประหารในปี พ.ศ. 2490 เสรีภาพในการชุมนุมรวมกลุ่มจึงหยุดไป ในปี พ.ศ. 2493 มีการเคลื่อนไหวมวลชนครั้งใหญ่ขึ้นอีกจากกลุ่มปัญญาชนของนักศึกษา เนื่องจากรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ตัดสินใจลงนามเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาและส่งทหารไทยไปร่วมสงครามกับพันธมิตรในสงครามเกาหลี ซึ่งได้รับการชุมนุมต่อต้านคัดค้านการเข้าร่วมรบดังกล่าวเรียกว่า “ขบวนการสันติภาพ” โดยได้เคลื่อนไหวขอการสนับสนุนจากประชาชนมาลงชื่อคัดค้านสงครามเรียกร้องสันติภาพ มีประชาชนมาลงชื่อคัดค้านนับแสนคนถือว่าขบวนการสันติภาพเป็นขบวนการแรกที่มีจุดประสงค์ให้ประชาชนจำนวนมากเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และมีขบวนการต่อมา คือ “ขบวนการนักศึกษา” โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่มหาวิทยาลัยเปิด คือ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในสมัยนั้นจนรัฐบาลต้องการยึดมหาวิทยาลัย จากการที่ขบวนการนักศึกษามีส่วนร่วมต่อการก่อการกบฏในช่วง พ.ศ. 2492 – 2494 ซึ่งอาจารย์และนักศึกษาจำนวนมากถูกเรียกไปสอบสวน กองทัพบกจึงได้ยึดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และขอชื่อมหาวิทยาลัยเป็นที่ทำการของกองทัพบก ทำให้มีการเคลื่อนไหวในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2494 โดยนักศึกษาจำนวน 3,000 คนเข้ายึดมหาวิทยาลัยคืนจากฝ่ายทหาร รัฐบาลจึงใช้มาตรการใหม่ในการควบคุมขบวนการนักศึกษา มีการเปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยและยกเลิกตำแหน่งผู้ประสานการเป็นอธิการบดี ให้จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นอธิการบดีเป็นคนแรกการเข้าไปควบคุมขบวนการนักศึกษา ทำให้นักศึกษาถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบอีกครั้ง

ต่อมาใน พ.ศ. 2499 มีการฟื้นฟูของขบวนการกรรมกร และขบวนการนักศึกษา มีการรวมตัวกับนักศึกษานิสิตมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงมีการจัดตั้ง “สหภาพนิสิตนักศึกษา” ขึ้นเป็นการร่วมมือกันของนักศึกษาต่างมหาวิทยาลัยและมีเหตุการณ์สำคัญคือการเดินขบวนใหญ่คัดค้านการเลือกตั้งทุจริตเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500 เนื่องจาก

การเลือกตั้งดังกล่าว มีรายงานเกี่ยวกับการทุจริตมากโดยเฉพาะในเขตพระนคร มีนักศึกษาจำนวนมากกว่า 5,000 คน และประชาชนนับพันคนเข้าร่วมประท้วงด้วย ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2500 มีการจัดการชุมนุมที่สนามหลวงเรียกร้องให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม และ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจลาออก ต่อมา จอมพลสฤษดิ์สามารถยึดอำนาจจากจอมพล ป.พิบูลสงครามได้สำเร็จเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และได้ปกครองในระบบเผด็จการมีการปราบปรามการเคลื่อนไหวชุมนุมของประชาชน ทำให้ขบวนการประชาชนในการใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองหายไปจนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่เป็นจุดเริ่มต้นของสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงของประเทศไทย⁶²

เหตุการณ์เดือนตุลาคม 2516 นับเป็นจุดเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองของประเทศไทยครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเริ่มต้นจากการเรียกร้อง รัฐธรรมนูญของกลุ่มนักศึกษา ปัญญาชน และนักกิจกรรมทางการเมืองกลุ่มหนึ่ง โดยได้ยื่นหนังสือถึงคณะปฏิวัติ เพื่อขอให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่คณะปฏิวัติกลับดำเนินการจับกลุ่มและปราบปรามกลุ่มบุคคลดังกล่าวอย่างเฉียบขาดสร้างความไม่พอใจและก่อให้เกิดกระแสต่อต้านอำนาจการปกครองของคณะปฏิวัติอย่างรุนแรงจนนำไปสู่การปะทะกันด้วยกำลังระหว่างฝ่ายคณะปฏิวัติ ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย กองกำลังทหาร ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกับกลุ่มพลังประชาชน ซึ่งประกอบด้วยนิสิต นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป และผลของการปะทะกันด้วยกำลังดังกล่าว นอกจากจะสร้างความสูญเสียให้กับทุกฝ่ายแล้ว ผลที่ได้มาก็คือ การแสดงให้เห็นว่าการชุมนุมเพื่อใช้สิทธิ เรียกร้องของประชาชนนั้น เป็นสิ่งสามารถกระทำได้ และพลังการชุมนุมของประชาชนนั้นมีความสำคัญต่อทิศทางของการบริหารปกครองประเทศชาติเสมอ ซึ่งฝ่ายผู้ปกครองจำต้องให้ความสำคัญและรับฟัง

โดยช่วงระยะเวลาระหว่างวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 อันเป็นช่วงเวลาที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ใช้บังคับอยู่ จะเห็นได้ว่า ได้ให้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมแก่ประชาชนอย่างมาก แต่หลังเหตุการณ์ชุมนุม 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กลุ่มทหารที่ทำการรัฐประหารได้อ้างเหตุการณ์ชุมนุม 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเหตุผลในการทำรัฐประหาร

⁶² เพิ่งอ้าง น. 27-29.

เหตุการณ์ชุมนุมประท้วงของนิสิตนักศึกษา ในการขับไล่จอมพลถนอม กิตติขจร เริ่มตั้งแต่วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่มีการชุมนุมเรียกร้องต่อรัฐบาลของนายเสนีย์ ปราโมช ให้เชิญจอมพลถนอม กิตติขจร ออกจากประเทศ และมีกลุ่มชุมนุมต่อต้านคัดค้าน ฝ่ายนิสิตนักศึกษาอยู่หน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งการชุมนุมของนักศึกษาเป็นไปโดยสงบ แต่ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารพร้อมอาวุธได้บุกเข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยิงปืนเข้าใส่กลุ่มนักศึกษาที่ชุมนุมประท้วง ทำให้นิสิตนักศึกษาประชาชนเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากที่เหลือถูกจับกุมทั้งหมด โดยอ้างว่า นิสิตนักศึกษาชุมนุมประท้วงเพื่อก่อการจลาจลเป็นพวกคอมมิวนิสต์จึงเข้าจับกุมตามกฎหมาย ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชนโดยสงบ ตามที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 โดยอ้างเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติเป็นสาเหตุในการปฏิบัติการต่อบรรดานิสิตนักศึกษาที่ชุมนุมโดยสงบ และในเย็นวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินโดย พล.ร.อ. สงัด ชะลออยู่ ได้เข้ายึดอำนาจ โดยอ้างเหตุผลจากการชุมนุมก่อความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศเป็นสาเหตุของการรัฐประหารครั้งนี้⁶³

ดังนั้นเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่กลุ่มนักศึกษาได้ชุมนุมประท้วงเพื่อขับไล่จอมพลประภาสและจอมพลถนอมออกจากประเทศ จนก่อให้เกิดการจลาจลในวันที่ 6 ตุลาคม และสิ้นสุดโดยการใช้กำลังเข้าควบคุมนักศึกษาและในเย็นวันเดียวกันคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2519 โดย พล.ร.อ.สงัด ชะลออยู่ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และใช้อำนาจปฏิวัติในการควบคุมสถานการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้นโดยโจมตีบรรดานักศึกษานิสิตนักเรียนและประชาชนที่ขับไล่จอมพลถนอมเป็นพวกคอมมิวนิสต์จะล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นข้ออ้างในการปราบปรามนิสิตนักศึกษาที่ชุมนุมโดยสงบ ซึ่งเป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประเทศไทยอีกเหตุการณ์หนึ่งที่สำคัญต่อระบบการเมืองการปกครอง และสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย

สำหรับภาวะทางการเมืองและการทหารในปี พ.ศ. 2533 -2535 นั้น เริ่มจาก พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบกได้ลาออกจากกองทัพ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2533 เพื่อรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ การลาออกจากราชการทหารของ พล.อ.ชวลิต

⁶³ สยามจดหมายเหตุ, 1, 41 (2519) : 969 - 971.

ทำให้ พล.อ. สุนทร คงสมพงษ์ ได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 นับแต่ พล.อ.สุจินดา คราประยูร รับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ได้มีคำสั่งที่จำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะปกติของประชาชนที่เป็นจุดเริ่มเกิดวิกฤตการณ์ต่อระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย คือ มีการประกาศคำสั่งกองกำลังรักษาพระนครที่ 43/2533 เรื่องห้ามผู้ชุมนุมก่อความไม่สงบเรียบร้อยในนามผู้อำนวยการรักษาพระนคร และผู้บัญชาการกองกำลังรักษาพระนคร ในเวลา 23.00น. ซึ่งในประกาศนี้ข้อที่ 1. ห้ามผู้ชุมนุมกันอันมิใช่ปกติธุระตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปบริเวณทำเนียบรัฐบาล โดยอ้างเหตุผลว่า เพื่อป้องกันการชุมนุมของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งหลังจากมีการประกาศคำสั่งดังกล่าวมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางจนในที่สุดได้ออกประกาศคำสั่งกองกำลังรักษาพระนครที่ 45/2533 เรื่อง ยกเลิกคำสั่งกองกำลังรักษาพระนคร เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 รวมเวลาใช้คำสั่ง 3 วัน 1 ชั่วโมง ถือเป็นการใช้อำนาจเผด็จการทหารครั้งแรกของ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ในภาวะบ้านเมืองปกติ

เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เข้าทำการยึดอำนาจรัฐประหารรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นำโดย พล.อ. สุนทร คงสมพงษ์ เป็นหัวหน้าคณะ พล.อ.สุจินดา คราประยูร พล.อ.อ.เกษตร โรจนนิล เป็นรองหัวหน้าคณะ พล.อ. อิศระพงษ์ หนูนกัฒน์ เป็นเลขาธิการ โดยคณะ รสช. ได้แต่งตั้งรัฐบาลพลเรือนโดยให้ นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีรักษาการ บริหารประเทศภายใต้การดูแลของคณะทหาร โดยวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2534 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว คือ “รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534” และตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้นเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ขึ้นใหม่ในปลายปี พ.ศ. 2534

ต่อมา วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2535 วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ ผลจากการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคสามัคคีธรรมได้เสียงมากที่สุดในสภาจึงมีการจัดตั้ง พรรคร่วมรัฐบาล 6 พรรค คือ สามัคคีธรรม ชาติไทย กิจสังคม ประชากรไทย ราษฎร โดยให้นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมที่มีเสียงมากที่สุด 79 คน เป็นนายกรัฐมนตรีตามหลักประชาธิปไตยที่หัวหน้าพรรคที่มีเสียงมากที่สุดในสภาจะเป็น นายกรัฐมนตรี แต่มีภาวะทางการเมืองจึงไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลและกำหนดตัว

นายกรัฐมนตรีได้ พรรคร่วมรัฐบาลทั้ง 5 พรรค จึงมีมติให้เชิญบุคคลภายนอก คือ พล.อ.สุจินดา คราประยูร มาเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 19 ของประเทศไทย

ในวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2535 คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยสหพันธ์ นิสิตนักศึกษา และพรรคฝ่ายค้าน 4 พรรค ได้ร่วมกันจัดชุมนุมประชาชนครั้งใหญ่ที่หน้า พระบรมรูปทรงม้า มีประชาชนนับแสนคนซึ่งเป็นการแสดงความร่วมมือร่วมใจของประชาชน ในการต่อต้านการเป็นนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.สุจินดาเป็นครั้งแรก ซึ่งระยะเวลาหนึ่งเดือน ที่ผ่านมาก็ พล.อ. สุจินดา รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ถูกต่อต้านจากกระแสประชาชน ตลอดเวลาโดยฝ่ายค้าน องค์การเอกชน นิสิตนักศึกษา นักวิชาการ ที่ไม่เห็นด้วยกับการเข้ามา ทางการเมืองของ พล.อ.สุจินดา ที่ไม่ถูกต้องในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสมาคมอาจารย์ อุดมศึกษาแห่งประเทศไทย และกลุ่มนักวิชาการเพื่อประชาธิปไตยได้ออกแถลงการณ์โต้แย้ง ถ้อยแถลงของประกาศของอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศของผู้บัญชาการ ทหารสูงสุด ที่ว่าประชาชนที่ชุมนุมคัดค้านรัฐบาลขณะนี้มีความเจตนาจะล้มล้างรัฐบาลทั้งขอให้ยุติ การเคลื่อนไหวว่า คำแถลงนั้นไม่ถูกต้องทั้งโดยข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญแสดง ว่าไม่มีสำนึกและไม่เข้าใจในหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งระบอบ ประชาธิปไตยนั้นรัฐธรรมนูญทุกฉบับต้องรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชน และรัฐบาลต้องเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานข้อนี้

วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ประชาชนราว 2 แสนคน มาชุมนุมประท้วงโดยสงบ ที่สนามหลวงเพื่อประท้วงการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกดดันต่อพล.อ. สุจินดา นายกรัฐมนตรี ต่อไป โดยองค์กรที่ทำการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กร “สมาพันธ์ ประชาธิปไตย” เปิดเวทีที่ปราศรัยมีการจัดการแสดงประกอบการเล่นละครเวทีรัฐบาล โฆษกสมาพันธ์ประชาธิปไตยได้ประกาศให้ประชาชนเคลื่อนขบวนไปยังหน้าทำเนียบ รัฐบาล เมื่อขบวนเคลื่อนมาถึงสะพานผ่านฟ้าได้ถูกปิดกั้นทางโดยลวดหนามและเครื่องกีด ขวางของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และตำรวจดับเพลิงได้นำน้ำจากรถดับเพลิงจำนวน ๖ คัน ฉีดใส่ฝูงชน ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งได้ใช้ก้อนหิน ไม้ ขว้างปารถดับเพลิงและเจ้าหน้าที่ ตำรวจ และบุกขึ้นไปบนรถดับเพลิงจนถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจตีด้วยกระบองได้รับบาดเจ็บ⁶⁴ และโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในเขต ท้องที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ว่ามีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มได้ก่อความไม่สงบขึ้น กระทบ กระเทือนสวัสดิภาพของประชาชน ทำให้เกิดสถานการณ์อันอาจเป็นภัยต่อ

⁶⁴ สยามจดหมายเหตุ, 17,34 (2535) : 926.

ความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร อาศัยอำนาจตามมาตรา 4 และ มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ประกาศสถานการณ์ ฉุกเฉินในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล จังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เวลา 0.30 น.

ต่อมาได้มีประกาศคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย ที่ 333/2535 เรื่อง ห้ามมิให้มีการชุมนุมมั่วสุมกัน จึงห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกันเกินกว่า 10 คนขึ้นไป ในเขต กรุงเทพมหานครและรอบปริมณฑล และยังมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 334/2535 เรื่อง ห้ามมิให้ผู้ใดพิมพ์หรือโฆษณาเอกสารอันกระทบต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศ จึงห้ามมิให้หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายทำการโฆษณาหรือ พิมพ์เอกสารใดที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ หรือก่อให้เกิด ความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมือง แต่ประชาชนยังคงชุมนุมกันอยู่ในบริเวณหน้าโรงแรม รัตนโกสินทร์ และหน้ากรมประชาสัมพันธ์ จนถึงเวลา 5.00 น. ของวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ทหารได้ทำการสลายฝูงชนครั้งใหญ่ที่บริเวณถนนราชดำเนิน ด้วยการยิงปืน ตั้งแต่น้ำสำนักงานธนาคารออมสิน สาขาราชดำเนิน มาถึงบริเวณกรมประชาสัมพันธ์ โรงแรมรัตนโกสินทร์ ทำให้ประชาชนเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก ที่โรงแรม รัตนโกสินทร์ทหารเคลื่อนตัวเข้ากวาดล้างประชาชนในโรงแรม มีการยิงปืนใส่ประชาชน และส่วนที่เหลือก็ถูกจับกุมไปไว้ที่โรงเรียนพลตำรวจนครบาลบางเขน ซึ่งการปฏิบัติการที่ โรงแรมรัตนโกสินทร์เป็นไปอย่างโหดร้าย

คืนวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย แพร่ภาพข่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ นำ พล.อ.สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี พล.ต. จำลอง ศรีเมือง อดีตหัวหน้าพรรค พลังธรรม เข้าเฝ้า ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

ต่อจากนั้นมีการแถลงการณ์ทางโทรทัศน์ ของพล.อ.สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี และพล.ต. จำลอง ศรีเมือง ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมี พระราชกระแสรับสั่งให้ทั้งสองคนเป็นตัวแทนของทุก ๆ ฝ่าย ที่เผชิญหน้ากัน ให้หันหน้า เข้ามาหากันในการช่วยทำให้บ้านเมืองสงบสุข แล้วไปแก้ไขปัญหาในรัฐสภา โดยรัฐบาล จะแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยเร็ว ตามประสงค์ของประชาชน ในระยะนี้ขอให้ประชาชนอย่าให้

การสนับสนุนผู้ก่อความวุ่นวายในขณะนี้ เพื่อสถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด และเมื่อเป็นเช่นนี้การชุมนุมที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงและต่างจังหวัดทั่วประเทศก็ได้ยุติในคืนนั้น และรัฐบาลได้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมทั้งหมดมีการประเมินผลการปราบปรามของทหาร ทำให้ประชาชนเสียชีวิตไม่น้อยกว่า 80 คน และบาดเจ็บนับพันคน มีคนหายสาบสูญอีกกว่า 400 คน โดยผลของการชุมนุมประท้วงทำให้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงยุติปัญหาที่เกิดขึ้นในภาวะการณ์ขณะนั้น⁶⁵

ดังนั้นเหตุการณ์ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 จึงเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญอีกเหตุการณ์ในเรื่องเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชนที่เป็นบทเรียนสำคัญในการศึกษาเพื่อไม่ให้ประเทศไทยเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นมาอีกในอนาคต จึงต้องเข้าใจถึงเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบกับการก่อการจลาจลของประชาชนที่แตกต่างกัน

ส่วนการใช้เสรีภาพในการชุมนุมในประเทศไทยในช่วงปี 2540 ถึงปัจจุบัน นั้น เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองการปกครอง โดยเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และเน้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนรวมถึงการจัดตั้งองค์กรที่ตรวจสอบอำนาจรัฐด้วย แต่อย่างไรก็ตามในช่วงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังกล่าว ก็ยังเกิดเหตุความวุ่นวายทางการเมืองหลายครั้งหลายคราวจนเกิดการชุมนุมของกลุ่มคนจำนวนมาก เช่น

การขับไล่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2547 ในช่วงปลายรัฐบาลทักษิณ 1 เมื่อมีการรวมตัวของกลุ่มคนในนาม กลุ่มประชาชนเพื่อชาติและราชบัลลังก์ และมีการชุมนุมปราศรัยเพื่อขับไล่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2547 เป็นครั้งแรก และเริ่มขยายเป็นวงกว้างขึ้นในปลายปี พ.ศ. 2548 ส่วนหนึ่งจากการนำของนายสนธิ ลิ้มทองกุล ในรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ทางช่อง 9 และขยายตัวในวงกว้าง ไปยังบุคคลในหลายสาขาอาชีพ ในเวลาต่อมาในการณรงค์ขับไล่ นี้ มีทั้งผู้ที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนมากในกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นสนับสนุนให้นายกรัฐมนตรีลาออกก็มีความเห็นที่แตกต่างกันเป็นหลาย ๆ กลุ่ม ในเรื่องกระบวนการและประเด็นในการขับไล่ ส่วนในกลุ่มที่สนับสนุนซึ่งประกอบด้วยประชาชนจำนวนไม่น้อย รวมไปถึงกลุ่มคาราวานคนจน และขบวนรถอีแต่นเดินทางมาจากต่างจังหวัด ก็ได้ร่วมตัวชุมนุมเพื่อสนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ให้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป โดยปักหลักอยู่ที่สวนจตุจักรและตามตัวเมืองหัวเมืองจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย

⁶⁵ สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ, 60 ปี ประชาธิปไตย, น. 52.

การประชุมครั้งใหญ่เกิดขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2549 นัดชุมนุมที่สนามหลวง แต่สนามหลวงถูกจองใช้ จึงย้ายมาจัดที่บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า ถนนราชดำเนินนอก จากด้านหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคมถึงสี่แยกสวนมิสกวัน การชุมนุมครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่มีการชุมนุมยึดเยื่อข้ามคืน มีการถวายฎีกาต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผ่านทางพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และสำนักราชเลขาธิการ โดยมี พล.ร.ท. พะจุน ตามประทีป เป็นตัวแทนรับ และยื่นหนังสือเรียกร้องให้ทหารแสดงจุดยืนต่อ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ในครั้งนี้มีการเปิดตัวกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นแกนนำในการชุมนุมครั้งต่อไป นอกจากนี้การชุมนุมครั้งนี้ยังเป็นครั้งแรกที่ใช้ชื่อว่า “การประชุมกู้ชาติ” การชุมนุมครั้งนี้มีผู้มาชุมนุมมากกว่าทุกครั้งเนื่องจากความไม่พอใจในช่วงการขายหุ้นทั้งหมดในบริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ของครอบครัวนายกรัฐมนตรีกับเทมาเส็ก โฮลดิ้งส์ กองทุนเพื่อการลงทุนของรัฐบาลสิงคโปร์โดยไม่ต้องเสียภาษีโดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย การชุมนุมครั้งถัดมาจัดที่ลานพระบรมรูปทรงม้าเมื่อวันเสาร์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549 ใช้ชื่อว่า “ปิดบัญชีทักษิณ” มีผู้ร่วมชุมนุมหลากหลายขึ้นเนื่องจากเปลี่ยนผู้นำการชุมนุมพร้อมได้เปิดตัว พันมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นครั้งแรก โดยมีแกนนำทั้งหมด 5 คน คือ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง, นายสนธิ ลิ้มทองกุล, นายพิภพ ธงไชย, นายสมศักดิ์ โกศัยสุข และนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ ในครั้งนี้รัฐบาลได้พยายามขัดขวางเนื่องจากอ้างว่ามีความไม่เหมาะสมและไม่สมควร เพราะสถานที่ที่นี้เป็นเขตพระราชฐาน จึงมีการนัดชุมนุมใหญ่ครั้งต่อไปที่สนามหลวงในวันอาทิตย์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2549 โดยจะเป็นการชุมนุมยึดเยื่อไม่มีกำหนด จนกว่านายกรัฐมนตรีจะลาออกจากตำแหน่ง

มีการเคลื่อนขบวนย่อยไปชุมนุมที่สถานต่าง ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง สถานทูตสิงคโปร์ ถนนสีลม การชุมนุมครั้งสำคัญสืบเนื่องจาก การเคลื่อนขบวนจากสนามกีฬาแห่งชาติ มาบริเวณสยามสแควร์ และถนนสุขุมวิท ในวันอาทิตย์ที่ 26 มีนาคม 2549 จากนั้นแกนนำไปจัดการชุมนุมใหญ่ที่บริเวณหน้าศูนย์การค้าสยามพารากอน ในวันพุธที่ 2 มีนาคม 2549 การชุมนุมครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกของการชุมนุมทางการเมืองขนาดใหญ่กลางศูนย์ธุรกิจหลักประเทศ และเป็นการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยขนาดใหญ่ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของประเทศที่ไม่เสียเลือดเสียเนื้อ โดยการขับไล่ทักษิณ ชินวัตร ลี้ภัยลงในวันที่ 19 กันยายน 2549 หลังการเกิดรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2549

รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 เป็นรัฐประหารในประเทศไทยซึ่งเกิดขึ้นในคืนวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ซึ่งมี พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะ โดยได้มีการยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร รักษาการนายกรัฐมนตรี แล้วประกาศกฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร โดยการรัฐประหารดังกล่าวไม่มีการเสียเลือดเนื้อ และไม่มีรายงานผู้ได้รับบาดเจ็บ ภายหลังรัฐประหาร คปค. ได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว โดยมี พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งการรัฐประหารในครั้งนี้ทำให้เกิดกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) โดยกลุ่ม นปก. จะร่วมตัวกันเพื่อชุมนุมต่อต้านการรัฐประหาร ซึ่งการต่อต้านครั้งนี้ก็ได้เกิดความรุนแรงหรือเสียเลือดเสียเนื้อ เช่นกัน

จากวิวัฒนาการของเสรีภาพในการชุมนุมดังกล่าว ในส่วนของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่าด้วยเสรีภาพในการชุมนุมเรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ฉบับปัจจุบัน มีข้อสังเกตบางประการว่า ถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทุก ๆ ฉบับ จะมีการใช้ถ้อยคำเป็นอย่างเดียวกันมาโดยตลอด ไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในถ้อยคำสำคัญ และในส่วนของ การใช้เสรีภาพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันถ้าในภาวะบ้านเมืองปกติก็จะสามารถกระทำได้ตามที่ได้รับรองในรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าในภาวะบ้านเมืองไม่ปกติหรือประเทศอยู่ภายใต้การปกครองของคณะบุคคลที่มีได้มีที่มาตามวิถีทางในระบอบประชาธิปไตย แม้จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เสรีภาพในการชุมนุมนี้ก็จะไม่ได้รับการบัญญัติไว้เป็นบทบัญญัติหนึ่งในรัฐธรรมนูญเหล่านั้น หรือจะมีคำสั่งห้ามการชุมนุมตามประกาศคณะบุคคลนั้น ๆ อยู่เสมอ ๆ

3.2 การใช้เสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

3.2.1 ความหมายของคำว่า “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” (freedom of peaceful assembly)

Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” (right of assembly) คือ สิทธิที่ประชาชนจะชุมนุมกันโดยสงบ และยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ต่อรัฐบาล⁶⁶

⁶⁶ Black, Henry Campbell. Black's Law Dictionary. Sixth Edition. West Publishing Co., (1990), p. 115.

ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม ได้ให้ความหมายของคำว่า “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” คือ การเข้ามารวมอยู่กันชั่วคราวคราวของบุคคลหลายคนเพื่อสนทนาหรือโต้เถียงเรื่องใด ๆ การรวมกันเช่นนี้มีความผิดก็ต่อเมื่อมีความประสงค์ผิดกฎหมาย⁶⁷

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ได้อธิบายคำว่า “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” (meeting) คือ เสรีภาพที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะบุคคลจะต้องมาพบปะเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จึงจะสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิในทางการเมืองได้ถูกต้อง⁶⁸

ศาสตราจารย์ ดร. วิษณุ เครืองาม ได้อธิบายว่า “เสรีภาพในการชุมนุม” (freedom of assembly) เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพราะประชาชนจะมาชุมนุมรวมกลุ่มกัน เพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ⁶⁹

โดยสรุป ความหมายของคำว่า เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ (freedom of peaceful assembly) หมายถึง สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งมีศักดิ์สูงกว่าสิทธิตามกฎหมายธรรมดา เป็นสิทธิที่ประชาชนจะมีเสรีภาพในการชุมนุมรวมกลุ่มกันเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันโดยสงบ หรือเพื่อเรียกร้องแสดงความคิดเห็นต่อรัฐ โดยการชุมนุมจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่สุจริตไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองหรือขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

3.2.2 ข้อจำกัดของเสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุมกันโดยวิธีทางประชาธิปไตยนั้น ได้มีการบัญญัติรับรองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าสามารถจะกระทำได้ หากการชุมนุมนั้นเข้าเงื่อนไขที่ว่า กระทำการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

แต่อย่างไรก็ดี การที่รัฐยอมรับและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ได้หมายความว่ารัฐจะยอมให้ประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพของตนกระทำการต่าง ๆ ได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ จากรัฐ ในบางกรณีหากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง

⁶⁷ ไพโรจน์ ชัยนาม. คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : อักษรนิติ 2495), น. 461.

⁶⁸ หยุต แสงอุทัย, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511. (กรุงเทพมหานคร : น้ำเขียวการพิมพ์), 2512. น. 54.

⁶⁹ วิษณุ เครืองาม. “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” วารสารนิติธรรมศาสตร์ 11.,4 (2524) : น. 570-571.

กับผลประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะที่รัฐจะต้องรักษาไว้ รัฐสามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการกระทำหรือละเว้นไม่กระทำการบางอย่างได้ แต่การจำกัดสิทธิเสรีภาพของรัฐจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้ง⁷⁰ แต่ก็มักจะมีกฎหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดและลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้มากมาย ทำให้ประชาชนไม่สามารถอ้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาได้แย้งบทกฎหมายที่ออกมาจำกัดและลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในมาตรา 29 ดังนี้

“การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

หากพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา 29 จะพบว่า เป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นเพื่อวางหลักในการจำกัดอำนาจขององค์กรนิติบัญญัติหรือองค์กรอื่น ๆ ที่ได้รับอำนาจจากองค์กรนิติบัญญัติไม่ให้กระทำการตรากฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นใดที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ไปมีผลกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ กฎหมายลำดับรองต่าง ๆ จะออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้ก็เฉพาะแต่กรณีที่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ โดยเฉพาะเท่านั้น มิฉะนั้น กฎหมายที่ออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะขัดต่อรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและส่งผลให้กฎหมายนั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ ทั้งนี้เพราะการที่รัฐธรรมนูญมีสถานะสูงกว่ากฎหมายอื่นทำให้บทบัญญัติของกฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ดังที่มาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองไว้ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของ

70

วรพจน์ วิชาวุฒิชัย, ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540), น. 2-3.

กฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้”

โดยหลักเกณฑ์ทั่วไปในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550) มีดังนี้ คือ

(1) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ให้ไว้

(2) รัฐสามารถออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ แต่ก็มีข้อจำกัดของกฎหมายดังกล่าว คือ กฎหมายนั้นจะต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ

(3) กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง ทำให้เกิดความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย

(4) ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพ

ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 63 วรรค 2 ได้มีการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมไว้ว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณี การชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะการณ สงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก” นั้น ย่อมหมายถึงว่า การชุมนุมสาธารณะนั้นสามารถที่จะกระทำได้เสมอ ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่าโดยสงบและปราศจากอาวุธ ตามที่กฎหมายรับรองให้ แต่ทั้งนี้ก็ได้มีการจำกัดเสรีภาพของการชุมนุมนั้นไว้ภายใต้พฤติการณ์ดังต่อไปนี้ ซึ่งรัฐสามารถเข้าไปแทรกแซงควบคุมได้ ดังนี้ คือ

ก. โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชน

เราจะพบได้ว่า ในปัจจุบันนอกจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับใดได้กล่าวถึงกรณีการชุมนุมสาธารณะไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ในสถานการณ์ปัจจุบัน รัฐจึงยังไม่สามารถเข้าไปแทรกแซง ดูแล ในเงื่อนไขหลักนี้ได้

ข. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม

“การสงคราม” หมายถึง การสู้รบกันด้วยอาวุธระหว่างรัฐและมีเจตนาที่จะทำสงครามกัน สำหรับความหมายของคำว่า “ความสงบเรียบร้อย” นั้น เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก เรามักจะพบคำคำนี้ ในบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ไม่ได้ให้ความหมายคำว่า “การรักษาความสงบเรียบร้อย” ไว้เลย แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า “รักษา” (ก) ระวัง ดูแล ป้องกัน เยียวยา และคำว่า “สงบ” (ก) ไม่กำเริบ กลับเป็นปกติ หยุดนิ่งปราศจากเครื่องรบกวน ไม่จุ่นจ่าน และคำว่า “เรียบร้อย” (ว) สุภาพ เป็นระเบียบ สงบราบคาบ มีระเบียบ

จากความหมายของคำว่า “รักษาความสงบเรียบร้อย” พอจะเข้าใจได้ว่าเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมมนุษย์ โดยการดูแลป้องกันระงับความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ให้กำเริบ ขยายลุกลามต่อไป และทำให้สังคมกลับสู่ความสงบ และความเป็นระเบียบในที่สุด แต่ทั้งนี้ คำว่า “ความสงบเรียบร้อย” ของประชาชนก็สามารถที่จะยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสภาพสังคม รวมทั้งทฤษฎีของมหาชนได้

ดังนั้น ตามเงื่อนไขดังกล่าว จึงให้เข้าใจได้ว่า หากเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยการดูแล ป้องกัน ระงับความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ให้กำเริบ หรือขยายลุกลามต่อไป ในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงครามแล้ว การชุมนุมสาธารณะ จึงถูกจำกัดเสรีภาพมิให้กระทำขึ้นในเวลาดังกล่าว

ค. ในเวลาที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 102 ได้ให้ความหมายของ “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ...

เงื่อนไขในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน นั้น แบ่งเป็นเงื่อนไขทั่วไปและเงื่อนไขพิเศษ ซึ่งเงื่อนไขพิเศษ ก็คือในกรณีที่สถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐ

หรือบุคคล และมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหานั้นให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันที่

ผู้มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

ผลของการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

1) อำนาจพิเศษของนายกรัฐมนตรีมีดังนี้

(ก) อำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลต้องสงสัยซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตดำเนินการ

(ข) อำนาจออกคำสั่งเรียกบุคคลมารายงานตัวมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหลักฐานอื่นใด

(ค) อำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธ หรือวัตถุต้องสงสัยว่าทำให้เกิดเหตุการณ์สถานการณ์ฉุกเฉิน

(ง) อำนาจออกคำสั่งตรวจค้น รั้ว ถอน หรือทำลายอาคารสิ่งปลูกสร้าง

(จ) อำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย สิ่งพิมพ์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีอื่นใด

(ฉ) ประกาศห้ามมิให้กระทำการใด ๆ หรือสั่งให้กระทำการใด ๆ เท่าที่จำเป็น

(ช) ออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้ใดออกไปนอกราชอาณาจักร

(ซ) อำนาจสั่งการให้คนต่างด้าวออกไปนอกราชอาณาจักร

(ณ) ประกาศให้การซื้อขายอาวุธ สินค้า เวชภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์อื่นใด ซึ่งอาจใช้ในการก่อความไม่สงบต้องรายงานหรือได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้หากเป็นเครื่องมือหรือส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร นายกรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศใช้มาตรการดังกล่าวในพื้นที่อื่น ซึ่งมีได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพิ่มขึ้นด้วยก็ได้

2) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ตามที่นายกรัฐมนตรีประกาศกำหนด

ง. ในเวลาที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2457

เงื่อนไขในการประกาศใช้กฎอัยการศึก

เมื่อเวลาเกิดเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยซึ่งจะมีมาจากภายนอก หรือภายในราชอาณาจักร หรือเมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ แห่งใด

ผู้มีอำนาจในการประกาศกฎอัยการศึก คือ พระมหากษัตริย์ หรือผู้บังคับบัญชาทหาร
ผลของการประกาศกฎอัยการศึก

1) เจ้าหน้าที่ฝ่ายการทหาร มีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยุท การระงับ ปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย

2) ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก มีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก และในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึก

3) เจ้าหน้าที่ฝ่ายการทหารมีอำนาจ

(ก) ตรวจค้น

(ข) เกณฑ์

(ค) ห้าม

(ง) ยึด

(จ) เข้าอาศัย

(ฉ) ทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่

(ช) จับไล่

3.2.3 เงื่อนไขของการใช้เสรีภาพในการชุมนุมในประเทศไทย

3.2.3.1 การใช้เสรีภาพในการชุมนุมในภาวะปกติในประเทศไทย

การใช้เสรีภาพในการชุมนุมในภาวะปกติในประเทศไทย มีองค์ประกอบที่สรุปได้ 3 ส่วน ดังนี้

ก. ผู้จัดการชุมนุมและผู้เข้าร่วมในการชุมนุม

ในการชุมนุมสาธารณะและการเดินขบวนในประเทศไทย ไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติถึงบุคคลผู้รับผิดชอบในการจัดการชุมนุมสาธารณะหรือการเดินขบวนไว้โดยเฉพาะเจาะจง ไม่มีวิธีการในการชุมนุมว่าจะต้องมีการบอกกล่าวหรือขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่รัฐหรือไม่ มีการระบุชื่อ ที่อยู่ อาชีพของผู้จัดการหรือผู้นำในการชุมนุม ไม่มีการระบุวัตถุประสงค์ในการจัด รวมถึงกำหนดเวลา สถานที่ในการชุมนุม ดังนั้น ประชาชนทุกคนจึงสามารถรวมตัวกันจัดการชุมนุมขึ้นได้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ในกรณีที่ต้องมีการใช้เครื่อง

ขยายเสียง ก็อาจต้องมีผู้ยื่นคำร้องขออนุญาตใช้เครื่องขยายเสียงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 หรือในกรณีที่เป็นการชุมนุมเดินขบวนไปตามท้องถนน ก็จะต้องมีผู้ยื่นขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานจราจรที่มีหน้าที่จัดการจราจรในเขตท้องที่นั้น ๆ ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 หรือในกรณีที่จะต้องมีการชุมนุมในบริเวณท้องสนามหลวง ก็อาจต้องยื่นคำร้องขออนุญาตต่อกรุงเทพมหานครจึงจะเข้าใช้พื้นที่ดังกล่าวได้ เป็นต้น และประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมในการชุมนุมสาธารณะหรือเข้าร่วมในการเดินขบวนที่จัดขึ้นได้โดยอิสระตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรอง แต่ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการชุมนุมดังกล่าวต้องไม่กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายโดยทั่วไปที่บัญญัติไว้ เช่น ต้องไม่กระทำการอันเป็นการอนาจารหรือนำรังเกียจ ต้องไม่กระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ตลอดจนชื่อเสียงของบุคคลอื่นและต้องไปกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น เป็นต้น

ข. เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดูแลรับผิดชอบในการชุมนุมหรือการเดินขบวน

โดยปกติเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการชุมนุมสาธารณะหรือการเดินขบวนในประเทศไทย คือ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมืองตามกฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยแบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนกลาง คือ ภายในเขตกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตลอดจนหัวหน้าเขตและหัวหน้าสถานีตำรวจนครบาลในท้องที่ที่มีการชุมนุมหรือเดินขบวน มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบความสงบเรียบร้อยของการชุมนุม รวมถึงการเจรจาไกล่เกลี่ยในเบื้องต้น

2. ส่วนภูมิภาค คือ ภายในเขตจังหวัดอื่น ๆ นอกกรุงเทพมหานคร อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด

การชุมนุมสาธารณะและการเดินขบวนในประเทศไทย ไม่มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการว่าจะต้องขออนุญาตหรือบอกกล่าวแก่ผู้ใด หน่วยงานใดเป็นที่ชัดเจนแน่นอน อีกทั้งเมื่อมีการชุมนุมหรือมีการเดินขบวนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ก็ไม่เป็นที่แน่ชัดว่าหน่วยงานใดต้องเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการชุมนุมสาธารณะนั้นโดยตรง

จากการศึกษาถึงลักษณะและกระบวนการในการชุมนุมสาธารณะในประเทศไทย พบว่า ในการชุมนุมสาธารณะหรือการเดินขบวนจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง

จำนวนหนึ่ง แต่ก็เป็นกรเข้ามามีเกี่ยวข้องโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายอื่นหรือตามอำนาจหน้าที่หลักที่มีอยู่แล้ว เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน ตลอดจนดูแลและป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายขึ้นในระหว่างการประชุมตามโดยจะเข้ามาดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของการประชุมเป็นสำคัญ ส่วนเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองนั้น มักทำหน้าที่ในการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางยุติการประชุมหรือการเดินขบวนเป็นหลักเท่านั้น แต่ทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจหาใช่ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการชุมนุมสาธารณะหรือการเดินขบวนของประชาชนโดยตรงไม่

ค. ข้อจำกัดของการใช้เสรีภาพในการชุมนุมในภาวะปกติ

ข้อจำกัดของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามรัฐธรรมนูญ จะจำกัดได้ด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะโดยเฉพาะ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายดังกล่าวที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ ข้อจำกัด และบทลงโทษเกี่ยวกับการชุมนุม จึงก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนในการใช้กฎหมายฉบับอื่นมาจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ โดยอ้างข้อจำกัดในกรณีอื่น นอกจากที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เช่น กรณีคุ้มครองความสละวของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะก็จะนำพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาเป็นข้อจำกัด เป็นต้น

3.2.3.2 การใช้เสรีภาพในการชุมนุมในภาวะไม่ปกติในประเทศไทย

ในภาวะบ้านเมืองไม่ปกติของประเทศไทย คือ มีการปฏิวัติรัฐประหาร การก่อการกบฏ ประชาชนในขณะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวจะถูกสิทธิเสรีภาพทางการเมืองทุกครั้ง เพราะเมื่อมีการก่อการรัฐประหารก็จะมีประกาศของคณะรัฐประหารที่ยกเลิกรัฐธรรมนูญ มีประกาศคำสั่งของคณะรัฐประหารที่ห้ามมีการชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า 5 คนขึ้นไป ห้ามประชาชนออกนอกเคหะสถานในเวลาที่กำหนด ห้ามหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โฆษณาเอกสารอันกระทบกระเทือนต่อคณะรัฐประหาร ต่อมาก็จะมีการประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองชั่วคราว ซึ่งไม่มีบทบัญญัติให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในสถานการณ์ไม่ปกติ ประชาชนไทยจึงไม่มีสิทธิเสรีภาพใด ๆ และตกอยู่ในอำนาจของคณะรัฐประหาร

ในภาวะไม่ปกตินี้ยังหมายถึง สถานการณ์ไม่ปกติของบ้านเมือง เช่น มีการก่อการร้าย เกิดศึกสงคราม หรืออยู่ในสถานการณ์ที่อาจจะเกิดความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมืองซึ่งจะเป็นภัยต่อประเทศชาติและประชาชน รัฐก็อาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึกขึ้นได้แล้วแต่กรณี โดยปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติ

การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเช่นเดียวกัน รัฐจะเลือกใช้กฎหมายฉบับใดในสถานการณ์ไม่ปกติของบ้านเมืองก็ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี และดุลพินิจของรัฐในการใช้กฎหมาย แต่ทั้งนี้ก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ๆ และสุดท้ายก็ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหลังจากนั้น เช่น อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ หรืออาจจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของต่างชาติ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติรัฐประหาร การก่อการกบฏ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน การประกาศกฎอัยการศึก หรือการใช้กฎหมายการรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร ล้วนแต่เป็นการใช้กฎหมายเข้ามาควบคุมเสรีภาพของประชาชน โดยอ้างภาวะไม่ปกติ เพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการควบคุมไม่ให้ประชาชนเคลื่อนไหวทางการเมือง และบางครั้งก็มีการออกกฎหมายที่จะมาลงโทษต่อผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับคณะรัฐประหาร จึงเห็นได้ว่า ประชาชนไทยไม่มีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองและไม่มีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในภาวะไม่ปกติของประเทศไทย